

Jona 2 (werkvertaling)

Ik heb geroepen uit mijn omknelling
tot JHWH en hij antwoordde mij,
uit de buik van de onderwereld heb ik geschreeuwd –
gehoord hebt u mijn stem!

U had mij de diepte in geslingerd,
naar het hart van de zee,
een waterstroom had mij omgeven,
al uw brandingen en uw golven
waren over mij heen geslagen.

En ik, ik had gedacht: Ik ben verstoten,
weg uit uw ogen,
ja, zal ik opnieuw aanschouwen
uw heilige tempel?

Het water was mij tot de lippen (*nêfèsj*) gestegen,
de diepte had mij omgeven,
zeewier geward om mijn hoofd,
tot bij de tenen van de bergen was ik gezonken,
naar het land met zijn grendels achter mij voorgoed,
maar omhoog haalde u mijn leven uit de groeve,
JHWH, mijn God.

Toen mijn levensadem (*nêfèsj*) mij verliet,
noemde ik JHWH bij zijn naam,
mijn gebed kwam tot u,
tot uw heilige tempel.

Die zich houden aan ijle idolen,
laten hun trouwe gunst in de steek,
maar ik, met luide dank
wil ik u offeren,
wat ik beloofd heb, wil ik betalen.
De redding is van JHWH.

● De verbeelding van Jona

Het verhaal van Jona spreekt tot de verbeelding. Wie het kent heeft er ook een plaatje bij. Voor de meesten zal dat betrekking hebben op het moment dat Jona in de vis terecht komt, doorgaans voorgesteld als een soort walvis. In de geschiedenis van de kunstzinnige uitleg zijn ook heel andere accenten gezet. In de nu volgende bijdrage worden enkele daarvan belicht: van een relaxte profeet tot een overlevende van de holocaust, van catacomben tot kansels en deurknoppen.

KLAAS SPRONK

De relaxte profeet

In de oud-christelijke kunst zoals we die kennen uit de Romeinse catacomben in de derde en vierde eeuw, blijkt het verhaal van Jona heel geliefd te zijn. In de catacomben zijn er 57 taferelen over Jona bekend. Bij de sarcofagen is het met 171 afbeeldingen zelfs het meest weergegeven bijbelverhaal. Naast de bekende scènes van Jona die in zee geworpen wordt, en Jona die wordt opgeslokt dan wel uitgespuwd door de vis (zie afbeelding 1), valt vooral de aandacht op voor Jona die onder de boom of struik zit. In het verhaal van Jona is dat het moment waarop hij in afwachting is van de vervulling van zijn voorspelling dat Nineve verwoest zal worden. Het is de opmaat voor de les die Jona nog moet leren, namelijk dat God genadiger is dan Jona gedacht en gehoopt had.

De les die Jona nog moet leren, is dat God genadiger is dan Jona gedacht en gehoopt had.

In de catacomben lijkt men echter een heel ander accent te leggen. Dat is goed te zien aan de weergave van het verhaal van Jona op een sarcofaag uit de derde eeuw (zie afbeelding 2).

We zien daarop hoe Jona in zee wordt geworpen, wordt opgeslokt en uitgespuwd en uiteindelijk lekker ligt uit te rusten, geheel naakt, onder een pompoenstruik (afbeelding 3). Het heeft er alle schijn van dat Jona hier uitbeeldt wat de verwachting is voor degene die is bijgezet in de sarcofaag. In alle rust wacht hij/zij het oordeel van God af. In het bijbelverhaal verwacht Jona het vernietigende oordeel over Nineve. In de afbeelding op de sarcofaag lijkt er daarentegen eerder sprake te zijn van de verwachting van de hemelse zaligheid.

De andere taferelen die zichtbaar zijn, versterken deze

Klaas Spronk is hoogleraar *Oude Testament* aan de Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam.